

Σχέδιο νόμου «Τροποποίηση του ν. 3231/2004 για την εκλογή βουλευτών»

1. Οι επιλογές του νομοσχεδίου

Με το παρόν σχέδιο νόμου η κυβέρνηση προωθεί δύο βασικές αλλαγές στο ισχύον εκλογικό σύστημα (3231/2004). Επίσης εισηγείται την υιοθέτηση ποσόστωσης των φύλων για την κατάρτιση των συνδυασμών στις επιμέρους εκλογικές περιφέρειες. Συγκεκριμένα:

α. Με την παρ. 2α εδ. 1, σε συνδυασμό με την παρ. 1, του άρθρου 1 προβλέπεται η διάθεση 50 -και όχι 40, όπως συμβαίνει σήμερα- εδρών στον (αυτοτελή) εκλογικό σχηματισμό που συγκεντρώνει τον μεγαλύτερο αριθμό ψήφων στην επικράτεια. Η ρύθμιση αυτή διευκολύνει ακόμη περισσότερο την επίτευξη αυτοδύναμης κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας και, στη συνέχεια, το σχηματισμό μονοκομματικής κυβέρνησης.

β. Με την παράγραφο 2α εδ. 1 του άρθρου προβλέπεται κατ' αρχήν η διάθεση των 50 εδρών και σε συνασπισμούς συνεργαζομένων κομμάτων. Γι' αυτό το σκοπό πρέπει όμως ο μέσος όρος των συνεργαζομένων κομμάτων να είναι μεγαλύτερος από την εκλογική δύναμη του αυτοτελούς κόμματος που συγκεντρώνει, ως τέτοιο και όχι ως συνασπισμός κομμάτων, τον μεγαλύτερο αριθμό εγκύρων ψηφοδελτίων. Στο εδ. 2 της παραπάνω διάταξης διευκρινίζεται ότι ο μέσος όρος συνάγεται από τη διαίρεση του ποσοστού που έλαβε ο συνασπισμός δια του αριθμού των κομμάτων που τον απαρτίζουν.

Το Α' Τμήμα του Αρείου Πάγου αποφαινεται, προς αποφυγή αμφισβητήσεων, αμετάκλητα κατά την ανακήρυξη των υποψηφίων συνδυασμών για το χαρακτήρα κάθε εκλογικού σχηματισμού ως αυτοτελούς κόμματος ή ως συνασπισμού κομμάτων.

γ. Με το άρθρο 3 του νομοσχεδίου εισάγεται η ποσόστωση των υποψηφίων βουλευτών στα ψηφοδέλτια των εκλογικών σχηματισμών. Το 1/3 έτσι του συνολικού αριθμού τους σε όλη την επικράτεια πρέπει να ανήκει υποχρεωτικά σε ένα από τα δύο φύλα. Αξίζει να σημειωθεί ότι για τη συγκέντρωση του ποσοστού γίνεται αναγωγή σε όλη την επικράτεια και όχι σε κάθε επιμέρους εκλογική περιφέρεια. Με αυτόν τον τρόπο καθίσταται δυνατή η αντιμετώπιση του ενδεχομένου ο αριθμός των υποψηφίων ενός φύλου σε μία εκλογική περιφέρεια να υπολείπεται του 1/3, και να τηρείται έτσι η σχετική υποχρέωση του νόμου

2. Οι βασικές επιλογές του ισχύοντος εκλογικού συστήματος

Ο ν. 3231/2004 -που εκφράζει μια νέα λογική συστήματος ενισχυμένης αναλογικής, η οποία δέσποσε στη χώρα μας μετά την μεταπολίτευση- εισήγαγε ορισμένες σημαντικές τομές στο εκλογικό σύστημα. Ιδιαίτερα αξίζει να αναφερθούν:

α. η αναλογική κατά βάση αντιπροσώπευση όσων εκλογικών σχηματισμών υπερβαίνουν το όριο του 3% σε όλη τη χώρα, β. η κατανομή των εδρών σε ένα μόνο επίπεδο (τη βασική εκλογική περιφέρεια) και όχι σε τρία, όπως συνέβαινε προηγουμένως (βασική εκλογική περιφέρεια, περιφέρεια, και επικράτεια), και γ. η «πριμοδότηση» με 40 έδρες του εκλογικού σχηματισμού που συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη εκλογική δύναμη σε όλη την επικράτεια. Το σχέδιο νόμου αφενός τροποποιεί τη τρίτη επιλογή και αφετέρου συμπίεζει υπέρμετρα, κατά το μέτρο της αριθμητικής αύξησης της πριμοδότησης, την αναλογική αντιπροσώπευση των άλλων εκλογικών σχηματισμών.

3. Πριμοδότηση

Όπως αποδείχτηκε στα αποτελέσματα της 16^{ης} Σεπτεμβρίου, η εφαρμογή του ισχύοντος εκλογικού συστήματος αναπαρήγαγε με άλλη εκδοχή και σε πολύ μεγαλύτερη έκταση τις δυσλειτουργίες της λεγόμενης εξομάλυνσης. Σε ορισμένες εκλογικές περιφέρειες έτσι η εκλογική πλειοψηφία μετατράπηκε σε κοινοβουλευτική μειοψηφία και τανάπαλιν, ενώ συχνά διαπιστώνεται υπέρμετρα άνιση αντιπροσώπευση των πολιτών μιας εκλογικής περιφέρειας. Με αυτά τα δεδομένα, θα έπρεπε να διερωτηθούμε, αν οι σχετικές ρυθμίσεις εναρμονίζονται με τις συνταγματικές αρχές που διέπουν το εκλογικό σύστημα, δηλαδή την αρχή της ισονομίας της ψήφου και την απότοκη αρχή της ίσης αντιπροσώπευσης των πολιτών.

Το πρόβλημα αυτό τίθεται με πολύ μεγαλύτερη ένταση στο σχέδιο νόμου με την πριμοδότηση του πρώτου κόμματος με 50 έδρες. Είναι προφανές ότι κατά την εφαρμογή του θα συμπειστούν ακόμη περισσότερο οι παραπάνω αρχές κατά τρόπο που δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί συνταγματικά ανεκτός. Δεν πρέπει άλλωστε να παραγνωρίζεται ότι ο σχηματισμός σταθερών κυβερνήσεων αποτελεί απλώς επιδίωξη και όχι συνταγματική αρχή. Δεν επιτρέπεται λοιπόν, όπως συμβαίνει εν προκειμένω, να επιτυγχάνεται με ευρείες αποκλίσεις από βασικές συνταγματικές αρχές με σαφές

περιεχόμενο και λειτουργία που προσδιορίζουν το εκλογικό σύστημα, δηλαδή με επιλογές που αντίκεινται στο Σύνταγμα.

4. Εκλογικοί συνασπισμοί

Η ρύθμιση που αφορά τους εκλογικούς συνασπισμούς είναι καταφανώς αντισυνταγματική. Ειδικότερα, είναι αντίθετη προς την αρχή της ισονομίας της ψήφου, την αρχή της ίσης αντιπροσώπευσης, την αρχή της ελεύθερης και ανόθευτης έκφρασης της λαϊκής θέλησης την αρχή της πολυκομματικής δημοκρατίας και την απότοκη αρχή της ισότητας των ευκαιριών των κομμάτων κατά τη διεκδίκηση της ψήφου των πολιτών. Τέλος, και το σημαντικότερο είναι αντίθετη και προς την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, η οποία αποτελεί το θεμέλιο του πολιτεύματος. Το γεγονός, ότι κατά την εφαρμογή της η εκλογική πλειοψηφία σε όλη την επικράτεια μετατρέπεται σε κοινοβουλευτική μειοψηφία στη Βουλή, αρκεί για να τεκμηριωθεί με τρόπο που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση αυτό το συμπέρασμα. Αν μάλιστα παρακολουθήσει κανείς τη λογική της ρύθμισης σε ακραίες εκδοχές της, θα διαπιστώσει ότι ένα κόμμα με εκλογική δύναμη, υπολειπόμενη κατά πολύ του 40%, μπορεί, αφού καρπωθεί την πριμοδότηση από τον εκλογικό συνασπισμό που διαθέτει μεγαλύτερο αριθμό ψήφων, να αποκτήσει κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η προϋπόθεση που προβλέπεται για την εκλογική πριμοδότηση στο συνασπισμό κομμάτων είναι εκ των πραγμάτων αδύνατον να συντρέξει στην πράξη. Συνεπώς, η ένταξή της στη σχετική διάταξη είναι εντελώς προσχηματική, αποτελεί προκλητικό εμπαιγμό και θέτει μείζον ζήτημα ηθικής τάξης

Εξάλλου, η αρμοδιότητα του Α' Τμήματος να αποφαινεται για το χαρακτήρα ενός εκλογικού σχηματισμού ως αυτοτελούς κόμματος ή συνασπισμού είναι τουλάχιστον προβληματική. Ένα όργανο με διοικητική ουσιαστικά αρμοδιότητα καλείται να κρίνει ένα ζήτημα με μείζονες πολιτικές και συνταγματικές επιπτώσεις εν θερμώ και εκ των ενόντων κατά την εξέλιξη του εκλογικού αγώνα.

5. Ποσόστωση

Η ποσόστωση ως μέτρο αποκαταστατικής ισότητας πρέπει να χαιρετιστεί, γιατί αναμένεται -μετά την επιτυχία του στην ανάδειξη των διοικήσεων των ΟΤΑ- να επενεργήσει ως καταλύτης για την εκλογή περισσότερων γυναικών στη Βουλή.

Ορθότερο θα ήταν πάντως το ποσοστό του 1/3 να υπολογίζεται- με εξαίρεση ίσως τις μονοεδρικές περιφέρειες, για τις οποίες θα μπορούσε να αναζητηθεί ειδική ρύθμιση- με γνώμονα κάθε επιμέρους εκλογική περιφέρεια και όχι με τελική αναγωγή την επικράτεια. Με αυτόν τον τρόπο θα διευκολυνθεί η συμμετοχή στα ψηφοδέλτια περισσότερων γυναικών στην επαρχία, όπου -σε αντίθεση με τα μεγάλα ιδίως αστικά κέντρα- συναντώνται ακόμη αρκετοί δισταγμοί.

6. Θέση στο νομοσχέδιο

Καταψηφίζουμε όλες τις διατάξεις του νομοσχεδίου, εκτός από το άρθρο 3 με την αναμόρφωση που αναφέρεται σχετικά. Οι λόγοι που επιβάλλουν τη καταψήφισή του είναι πρωτίστως πολιτικοί και συνταγματικοί.

Αθήνα, 27 Δεκεμβρίου 2007

Γιώργος Παπαδημητρίου